

RECENZJA

rozprawy doktorskiej

Pani mgr Moniki Sokołowskiej

na temat:

„KONWOJE I DOPROWADZENIA REALIZOWANE PRZEZ POLICJĘ. STUDIUM USPRAWNIEŃ”,

napisanej pod kierunkiem

mł. insp. prof. dr hab. Agaty TYBURSKIEJ

Ocena wyboru i uzasadnienia problematyki rozprawy doktorskiej

W rozprawie doktorskiej podjęto tematykę konwojów i doprowadzeń realizowanych przez Policję na każdym etapie postępowań karnych i wykroczeniowych. Tematyka ta nie doczekała się wielu badań i analiz naukowych. Rozprawa doktorska mgr Moniki Sokołowskiej uzupełnia lukę w tym zakresie i daje przekonanie o konieczności badań tego zagadnienia. Problematyka poruszana w recenzowanej pracy doktorskiej wpisuje się bezpośrednio w kształtowanie bezpieczeństwa, w szczególności w zakresie działania Policji w aspekcie skutecznego konwojowania i doprowadzania. Cel i zakres pracy oraz przeprowadzone badania stanowią wkład w rozwój i optymalizację funkcjonowania Policji. Praca jest głosem w dyskusji na temat proponowanych zmian prawnych i proceduralnych w analizowanym zakresie.

Ocena rozprawy pod względem formalnym

Rozprawa doktorska Pani mgr Moniki Sokołowskiej jest dziełem pełnym, w rozumieniu prowadzenia badań naukowych i zawiera całościowe sprawozdanie z przeprowadzonych badań wraz z bibliografią, wykazem tabel, rysunków, fotografii oraz aneksami. Praca liczy 207 stron i zawiera wszystkie części, które ma sprawozdanie naukowe – wstęp, siedem rozdziałów:

- Założenia badawcze;
- Konwoje i doprowadzenia osób w zapewnieniu bezpieczeństwa i porządku publicznego;
- Konwoje i doprowadzenia realizowane przez Policję;
- Bezpieczeństwo konwojów i doprowadzeń wykonywanych przez Policję;
- Służba konwojowa w Policji - opinie badanych;
- Wizerunek Policji wobec wydarzeń nadzwyczajnych zaistniałych w konwoju i podczas doprowadzeń w opinii badanych;
- Kierunki usprawnienia działań Policji ograniczające zdarzenia nadzwyczajne podczas wykonywanych konwojów i doprowadzeń

oraz zakończenie.

Rozdziały są tematycznie i merytorycznie określone we właściwy sposób, stanowią także chronologię procesu badawczego w zakresie analizowanego obszaru.

Autorka niniejszej dysertacji jako cel badań wskazała: *„określenie rozwiązań ograniczających liczbę zdarzeń nadzwyczajnych w konwojach i podczas doprowadzeń, a tym samym zwiększających bezpieczeństwo konwojów i doprowadzeń realizowanych przez polską Policję w aktualnych uwarunkowaniach”*, zaś jako przedmiot badań jako:

- unormowania prawne, procedury i dobre praktyki dotyczące konwojowania i doprowadzania osób przez Policję,
- organizacja służby konwojowo – ochronnej,
- przypadki wydarzeń nadzwyczajnych podczas realizowanych konwojów i doprowadzeń zaistniałe na terenie Polski w latach 2013 – 2017,
- informacje medialne dotyczące zdarzeń zaistniałych podczas wykonywania konwojów i doprowadzeń na terenie Polski w latach 2013 – 2017,
- opinie policjantów służby konwojowej oraz prewencyjnej,
- postulaty usprawnień bezpieczeństwa konwojów i doprowadzeń realizowanych przez Policję formułowane przez policjantów komórek konwojowych i prewencyjnych.

Kolejnym elementem rozprawy doktorskiej było określenie głównego problemu badawczego, który został sformułowany w następującym pytaniu:

- Jakie usprawnienia w zakresie bezpieczeństwa konwojów i doprowadzeń realizowanych przez Policję są niezbędne i obecnie możliwe do wdrożenia?

Następnie Autorka wskazała zakres problemów szczegółowych, które formułuje w następujących pytaniach:

- W jakim zakresie konwoje i doprowadzenia osób realizowane przez Policję oddziałują na bezpieczeństwo publiczne?
- Na czym polega specyfika zadań realizowanych przez policjantów podczas konwojów i doprowadzeń?
- Jakie są doświadczenia i dobre praktyki w zakresie konwojowania i doprowadzania osób przez Policję w wybranych państwach europejskich? W jaki sposób zorganizowana jest obecnie służba konwojowa w polskiej Policji?
- Jakie czynniki warunkują bezpieczeństwo konwojów/doprowadzeń?
- Jakie działania podejmowała polska Policja w zakresie poprawy bezpieczeństwa konwojów i doprowadzeń?
- Jak powinna być zorganizowana służba policjantów wykonujących konwoje i doprowadzenia?
- W jaki sposób zaistniałe zdarzenia podczas konwoju/doprowadzenia oddziaływały na wizerunek polskiej Policji?

Jako hipotezę główną przyjęto przypuszczenie, że poprawa bezpieczeństwa konwoju i doprowadzeń realizowana przez polską Policję powinna być wielokierunkowa i obejmować:

- wyszkolenie funkcjonariuszy,
- doświadczenie zawodowe i predyspozycje policjantów,
- organizację i realizację prowadzonych czynności w odniesieniu do występujących zagrożeń,
- dostosowanie przepisów prawa do specyfiki wykonywanych zadań,
- nadzór przełożonego nad organizacją i realizacją służby.

Zgodnie z założeniami nie formułowano hipotez cząstkowych. Zostały natomiast przyjęte i przeanalizowane relacje pomiędzy zmiennymi zależnymi i niezależnymi, gdzie zmienne zależne to sposób organizacji służby konwojowej, skuteczność i efektywność funkcjonowania służby konwojowej w Policji, oddziaływanie wydarzeń nadzwyczajnych na wizerunek Policji, a niezależne to liczba funkcjonariuszy realizujących konwoje i doprowadzenia, wiedza, doświadczenie, wyszkolenie, umiejętności konwojentów i przełożonych, przepisy prawa, wyposażenie (pojazdy, środki przymusu bezpośredniego), liczba wydarzeń nadzwyczajnych w konwojach i podczas doprowadzeń.

Analiza tych relacji pozwoliła na rozwiązanie głównego problemu badawczego i zweryfikowanie hipotezy badawczej.

Język dysertacji nie budzi zastrzeżeń, pracę czyta się bardzo dobrze i jest ona poprawna pod względem terminologicznym oraz redakcyjnym.

W recenzowanej rozprawie literatura i materiały źródłowe zostały dobrane i wykorzystane prawidłowo, a zestawienie zostało podzielone na następujące bloki tematyczne: publikacje zwarte (57 pozycji), akty prawne i dokumenty (52 pozycje), materiały internetowe (43 pozycje), pozostałe źródła (2 pozycje).

W dysertacji zostały zastosowane metody, techniki i narzędzia badawcze takie jak: analiza służąca do gromadzenia wstępnych, opisowych, ilościowych i jakościowych informacji o badanym zagadnieniu oraz studium przypadku, czyli jakościowa metoda badawcza stanowiąca wnikliwą ocenę danej sytuacji, w tym także technikę wywiadu eksperckiego, a także metoda sondażu diagnostycznego.

Badania przeprowadzone zostały wśród 160. policjantów Wydziału Konwojowego KWP z siedzibą w Radomiu, wykonujących w szczególności konwoje osób zlecone przez sądy i prokuratury oraz doprowadzenia, które są realizowane na terenie całego kraju. Badania zostały przeprowadzone także wśród 200. policjantów Samodzielnego Pododdziału Prewencji Policji w Radomiu i Płocku, którzy wykonują w szczególności doprowadzenia osób do jednostek Policji na danym terenie operacyjnym. Dobór i wytypowanie do badań grupy respondentów były prawidłowe.

Ocena rozprawy

Merytoryczna część rozprawy *de facto* rozpoczyna się od drugiego rozdziału, gdyż w pierwszym (jak wskazano powyżej) opisana została metodyka badań, cel i przedmiot badań naukowych, określono główny problem badawczy i problemy szczegółowe odnoszące się do rodzaju usprawnień w zakresie bezpieczeństwa konwojów i doprowadzeń realizowanych przez Policję. W pierwszym rozdziale wskazano także hipotezę główną zakładającą poprawę bezpieczeństwa konwojów i doprowadzeń realizowanych przez polską Policję jako „*proces wielokierunkowy obejmujący wyszkolenie, doświadczenie zawodowe i predyspozycje policjantów oraz organizację i realizację prowadzonych czynności w odniesieniu do występujących zagrożeń połączoną z nadzorem przełożonego, jak również dostosowanie przepisów prawa do specyfiki wykonywanych zadań*”.

W drugim rozdziale „Zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego podczas wykonywania przez Policję konwojów i doprowadzeń osób” została przedstawiona sytuacja problemowa wskazująca na potrzebę badań w zakresie optymalizacji konwojów i doprowadzeń. W dysertacji dokonano także analizy pojęciowej w zakresie w ogólnorozumianym bezpieczeństwie. Wskazano także elementy oddziaływania konwojów i doprowadzeń osób realizowanych przez Policję na bezpieczeństwo publiczne oraz specyfikę zadań związanych z konwojami i doprowadzeniami osób. Jak wykazują statystyki ujęte w pracy, ten rodzaj działań Policji jest bardzo powszechny i należy do codziennej służby realizowanej przez policjantów pionu kryminalnego i prewencyjnego. Rozdział ten jest ponadto odnosi się do rozwiązania problemów szczegółowych.

Bardzo wartościowym elementem pracy jest przedstawienie doświadczeń i dobrych praktyk w zakresie konwojowania i doprowadzania osób w wybranych państwach europejskich.

Jedną z przytoczonych definicji bezpieczeństwa (str. 22) jest określenie, że bezpieczeństwo jest to stan braku zagrożeń. Choćby z krótkim i ogólnym komentarzem Autorka powinna była odnieść się krytycznie do tej konkretnej definicji. Liczni autorzy krytykują taką definicję bezpieczeństwa, gdyż zawiera ona w sobie błąd logiczny – zakłada ona stan idealny, to jest stan braku zagrożeń, a taki stan nigdy nie istnieje – bowiem zawsze istnieją zagrożenia bezpieczeństwa (szczególnie w obszarze działania Policji), co nie oznacza, że zawsze jest

niebezpiecznie i że stanu bezpieczeństwa nie ma. Na tej samej stronie błędnie został wskazany autor definicji, którym jest nie Michał ale Marek Lisiecki.

Szkoda, że nie została wypracowana definicja bezpieczeństwa odnosząca się do tematu rozprawy. Taka definicja podniosłaby wartość merytoryczną pracy.

Nie ma także uzasadnienia autorki co do zmiany koloru czcionki w tekście rozprawy.

Pewien niedosyt wynika także ze wskazania tylko Policji w systemie bezpieczeństwa państwa/bezpieczeństwa wewnętrznego. Inne służby, straże i inspekcje niestety nie zostały wskazane (tylko przy rozwiązaniach zagranicznych) chociażby pod względem wzajemnych relacji i reagowania na skutki wtórne w czasie zdarzeń nadzwyczajnych.

Proces badawczy jest generalnie właściwy, z trafnie sformułowanymi wnioskami.

W trzecim rozdziale „Konwoje i doprowadzenia realizowane przez Policję” dokonano analizy dokumentów sprawozdawczych, danych statystycznych i informacji. Wskazano w jaki sposób zorganizowana jest służba konwojowa w polskiej Policji. Zostały także wskazane formy i metody wykonywania zadań przez służby policyjne w zakresie tematycznym rozprawy.

Elementy procesu badawczego zostały zachowane, ale brakuje jednak komentarza dotyczącego twierdzenia: „Taktyka pełnienia służby zakłada, że konwój wykonuje co najmniej dwóch funkcjonariuszy, nie mniej jednak w analizowanym okresie jedną osobę pozbawioną wolności średnio konwojowało 1,28 funkcjonariusza wydziału konwojowego, co jest dopuszczalne, ponieważ o liczbie konwojentów wykonujących konwój decyduje policjant odpowiedzialny za jego organizację”.

Wnioski sformułowane zostały prawidłowo, a podsumowaniem może być fragment, że „...Wydziały konwojowe to duże liczebnie komórki organizacyjne, w których profesjonalizm funkcjonariuszy wynika z ich wykszolenia i doświadczenia zawodowego, dlatego wszelkie ruchy kadrowe związane z częstą i szybką zmianą na stanowiskach roboczych, polegające na przeniesieniach policjantów do innych komórek organizacyjnych Policji, nie są wskazane i mogą prowadzić do braku zaangażowania w służbie w przypadku „krótkiego pobytu” na zajmowanym stanowisku...”.

Kolejny, czwarty rozdział „Bezpieczeństwo konwojów i doprowadzeń wykonywanych przez Policję” to przede wszystkim analiza mająca na celu wypracowanie przedsięwzięć

organizacyjnych i prawnych ukierunkowanych na poprawę i optymalizację w tym zakresie. Problem ten został opracowany w świetle założenia, że bezpieczeństwo konwojów i doprowadzeń wykonywanych przez Policję jest ważnym elementem w zbiorze bezpieczeństwa publicznego. Dlatego procesowi badawczemu poddano dane statystyczne oraz dokumentację dotyczącą konkretnych przypadków wydarzeń nadzwyczajnych zaistniałych w konwojów i podczas dorowadzeń realizowanych na terenie Polski w latach 2013 – 2017.

Bardzo cennym elementem badań w zakresie wskazania kierunków usprawnienia działań Policji sprzyjających poprawie bezpieczeństwa wykonywanych konwojów i doprowadzeń było przeprowadzenie wywiadów eksperckich z Naczelnikiem Wydziału Konwojowego Policji Komendy Głównej Policji oraz wybranymi naczelnikami wydziałów konwojowych komend wojewódzkich Policji i Komendy Stołecznej Policji.

Autorka rozprawy doktorskiej osiągnęła cel wynikający z założeń tego rozdziału co do kierunków zmian organizacyjnych w obrębie służby prewencyjnej, w tym utworzeniem specjalistycznych komórek konwojowych na poziomie komend miejskich/powiatowych/rejonowych Policji. Zaznaczono ponadto, że wprowadzone w komendach wojewódzkich i Komendzie Stołecznej Policji zmiany, w wyniku których powstały wydziały konwojowe oraz ich skuteczność działania, przeniesienie sprawdzonego modelu struktury organizacyjnej do jednostek terenowych powinno być dobrym i przede wszystkim sprawdzonym standardem. Ten standard i poszczególne jego elementy zostały przebadane w następnym rozdziale.

Rozdział piąty „Służba konwojowa w Policji – opinie badanych” to przede wszystkim analiza organizacji służby konwojowej, która została poddana ocenie przez policjantów wykonujących konwoje i doprowadzenia. Badanie opierało się na zgromadzeniu opinii funkcjonariuszy na temat problemów występujących podczas realizowanych konwojów i doprowadzeń. Dodatkowym elementem była analiza zebranych informacji na temat wykształcenia i przeszkolenia badanych policjantów w zakresie zagadnień związanych ze służbą konwojową. W ten sposób, z wykorzystaniem metody sondażu diagnostycznego, z wykorzystaniem techniki badania ankietowego w formie kwestionariusza ankiety wśród policjantów realizujących, organizujących i nadzorujących konwoje i doprowadzenia, został osiągnięty cel

badawczy przypisany do tego rozdziału. Wyniki badań przeprowadzonych wśród funkcjonariuszy pododdziałów prewencji i Wydziału Konwojowego wskazują przede wszystkim na potrzebę zlecenia specjalistycznym komórkom konwojowym wykonywania konwojów i doprowadzania osób. Co bardzo ciekawe, z przeprowadzonych badań wynikają również konkretne aspekty psychofizyczne, jakimi powinni odznaczać się konwojenci. Analizy przypadków stanowią dopełnienie badań. Postulaty we wnioskach sformułowano prawidłowo i merytorycznie.

W rozdziale „Wizerunek Policji wobec wydarzeń nadzwyczajnych zaistniałych w konwoju i podczas doprowadzeń w opinii badanych” został przeanalizowany wpływ informacji medialnej na kształtowanie opinii publicznej jako podmiotu oceniającego. Ponadto Autorka niniejszej dysertacji przedstawiła własne doświadczenia w tym zakresie wynikające z bezpośredniego kontaktu z funkcjonariuszami Policji. Z przeprowadzonych badań wynika, że największym źródłem wiedzy społeczeństwa na temat Policji są niewątpliwie media, będące jednym z podstawowych kanałów komunikacyjnych. Mają wpływ na postawy społeczne, odbiór społeczny zawodów zaufania publicznego, w tym zawodu policjanta. Za Autorką: „Doniesienia medialne zawierające treści podważające wiarygodność i uczciwość funkcjonariuszy mogą pociągnąć za sobą poważne konsekwencje, a nawet doprowadzić do kryzysu zaufania, który wyzwala lęk i niesie zagrożenie destabilizacji państwa. Jest to istotne z uwagi na wpływ jaki może mieć przekaz medialny na wizerunek Policji oraz zaufanie do niej z równoczesnym kształtowaniem postawy społeczności lokalnych wobec samych policjantów”.

Spadek bądź brak zaufania i nieprzychylność wobec Policji może skutkować u obywateli brakiem poczucia bezpieczeństwa i budzić wątpliwości co do zasady funkcjonowania organów ścigania. Dlatego niezmiernie ważne są badania w tym zakresie, takie jak w tej pracy. Aby służby, straż i inspekcje funkcjonowały dobrze, sprawnie i skutecznie wymagane jest zaufanie społeczne i świadomość profesjonalizmu i zaangażowania. Nie dotyczy to tylko ogólnych działań, ale działań szczegółowych, w tym wydarzeń nadzwyczajnych zaistniałych w konwoju i podczas doprowadzeń. Przeprowadzona analiza materiałów oraz opinie ekspertów wskazuje, że wydarzenia nadzwyczajne zaistniałe w konwoju lub podczas realizacji doprowadzenia wpisują się w katalog zagrożeń skutkujących spadkiem zaufania do Policji.

Ostatni rozdział „Kierunki usprawnienia działań Policji ograniczające zdarzenia nadzwyczajne podczas wykonywanych konwojów i doprowadzeń” to osiągnięcie celu zmierzającego do określenia rozwiązań ograniczających liczbę zdarzeń nadzwyczajnych w konwojach i podczas doprowadzeń w ramach Policji. Konkretnie propozycje rozwiązań systemowych oparte zostały o trzy kluczowe elementy: zmiana przepisów prawa, modyfikacja systemu doskonalenia zawodowego, a także przedsięwzięcia organizacyjne zmierzające do poprawy bezpieczeństwa konwojów i doprowadzeń.

W trakcie procesu badawczego wskazano na brak precyzyjnego zdefiniowania pojęcia osoby doprowadzanej, które zresztą zostało zaproponowane, gdyż obecna interpretacja opiera się głównie na obowiązującej od 2010 roku interpretacji „doprowadzenia”.

Zostało również wskazane, że konwojowanie i doprowadzanie osób to działania, które znacząco wpływają na podstawową pracę Policji. Wykonywanie konwojów osób pomiędzy aresztami śledczymi i zakładami karnymi przez Policję angażuje znaczne siły i środki, w tym osobowe, gdzie postulatem Autorki dysertacji jest przypisanie konwojów i doprowadzeń innej formacji, ze wskazaniem na służbę więzienną.

Kolejna zaproponowana zmiana dotyczy możliwości tworzenia w strukturach pionów prewencji komend powiatowych i miejskich wyodrębnionych komórek organizacyjnych o nazwie konwojowo – ochronna.

Dodatkowo zostaje merytorycznie uzasadniona i zaproponowana modyfikacja systemu doskonalenia zawodowego, gdzie elementem niezbędnym jest wprowadzenie zmian w programie nauczania na poziomie szkolenia podstawowego policjantów w zakresie taktyki i techniki działań oraz sposobu organizacji służby konwojowo – ochronnej.

Koncepcja dwustopniowości szkolenia, opartego na szkoleniu konwojentów w ramach pierwszego stopnia i dowódców konwojów w ramach drugiego stopnia szkolenia jest jak najbardziej słuszna.

Ostatnim obszarem badawczym w tym rozdziale były przedsięwzięcia organizacyjne, które potencjalnie mogą skutkować poprawą bezpieczeństwa konwojów i doprowadzeń. W ramach tego etapu wskazano, że utworzenie komórek konwojowych w strukturach komend wojewódzkich Policji i Komendy Stołecznej Policji przyczyniło się do podniesienia skuteczności

i jakości realizowanych zadań w zakresie doprowadzeń i konwojów osób. Stąd też poparty badaniami postulat Autorki o utworzeniu analogicznych komórek konwojowo – ochronnych w komendach powiatowych i miejskich Policji.

Ostatnią propozycją przedsięwzięcia organizacyjnego skutkującego poprawą bezpieczeństwa konwojów i doprowadzeń jest wprowadzenie centralnego, elektronicznego, jednolitego systemu służącego do dokumentowania konwojów i doprowadzeń, obejmującego zasięgiem cały kraj. W świetle przedstawionych badań wniosek ten należy uznać za słuszny.

Ocena ogólna i wniosek końcowy

Rozprawa doktorska Pani mgr Moniki Sokołowskiej jest naukowym sprawozdaniem z prowadzonych badań w temacie mało dostrzeganym w naukach o bezpieczeństwie. Cały proces badawczy pozwolił na przygotowanie koncepcji – studium usprawnień w zakresie bezpieczeństwa służby konwojowej i działań związanych z doprowadzeniami. Zaprezentowane wyniki badań przedstawiają trzy obszary proponowanych usprawnień: szkoleniowy, organizacyjny i prawny. Są one w pełni uzasadnione i wynikają z procesu badawczego.

Rozprawa zawiera dodatkowo bardzo ważny element jakim są dobre praktyki.

Rozprawa opracowana została zgodnie z tytułem. Autorka uzyskała zamierzony cel jakim była praca naukowa potwierdzająca kompetencje badawcze. Recenzowana praca prezentuje się pod względem formalnym i merytorycznym bez większych zastrzeżeń. Doktorantka wykazała się podstawową wiedzą z nauk o bezpieczeństwie, a także umiejętnością samodzielnego prowadzenia prac naukowych.

W związku z tym stwierdzam, że praca Pani mgr Moniki Sokołowskiej spełnia wymagania określone ustawą z dnia 14 marca 2003r. *o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* (Dz.U. Nr 65, poz. 595, ze zm.) i wnoszę o dopuszczenie recenzowanej rozprawy doktorskiej do publicznej obrony.

